

directrius estratègiques de menorca

PLANTEJAMENT

1. INTRODUCCIÓ

Des de fa uns anys, una part significativa de la societat menorquina reclama una visió estratègica capaç de definir unes directrius generals que puguin respondre a la qüestió de “cap a on anam?”.

Un dels principals reptes que ha de superar la resposta a aquesta pregunta és aglutinar un consens capaç de superar els cicles polítics i d'orquestrar el seguit de plans, lleis i normes que se superposen en un *corpus* de regulacions sense estructura ni objectius conjunts.

Al llarg dels darrers anys s'ha anat configurant un primer element del necessari consens social amb la declaració de Menorca com a reserva de biosfera per la UNESCO l'any 1993. La figura de reserva de biosfera és un reconeixement a l'herència del passat, però també és l'adopció d'un compromís de futur que implica donar contingut, evolucionar cap al concepte de sostenibilitat i transferir l'experiència a la resta del món. Les Directrius Estratègiques de Menorca es configuren com un procés orientat a desenvolupar aquesta necessitat.

2. EL CONCEPTE DE RESERVA DE BIOSFERA COM A MARC D'ACTUACIÓ

El Programa Internacional "MaB - Man and Biosphere" (persones i biosfera) va ser llançat per la UNESCO el 1971 amb l'objectiu de promoure la recerca interdisciplinària, la governança, la posada en pràctica i la comunicació per a la conservació dels ecosistemes i l'ús racional dels recursos naturals.

Amb la creació el 1974 de la figura de les reserves de la biosfera, la UNESCO va gestar l'instrument amb el qual es feia realitat el propòsit del Programa MaB, pel fet de constituir aquestes regions els llocs idonis per al desenvolupament, aplicació i demostració de mètodes i experiències orientats a la conservació de la biodiversitat i al desenvolupament sostenible de les seves societats.

Tenint un abast global, el Programa MaB té com a principals objectius:

1. Identificar i avaluar els canvis que es produeixen a la biosfera com a resultat de les activitats humanes i els efectes d'aquests canvis en els éssers humans i el medi ambient.

2. Estudiar i comparar les relacions dinàmiques entre els ecosistemes naturals/seminaturals i els processos socioeconòmics, especialment la creixent pèrdua de la diversitat biològica i cultural, i les seves inesperades conseqüències sobre la capacitat dels ecosistemes per continuar proporcionant els serveis ambientals indispensables per al benestar humà.
3. Garantir el benestar humà a través del manteniment d'un òptim estat del medi ambient, en el context de la ràpida urbanització i el creixent consum d'energia.
4. Promoure l'intercanvi i la transferència de coneixements sobre problemes i solucions ambientals, i fomentar l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible.

Aquests objectius segueixen igual de vigents avui dia, i les Directrius Estratègiques han d'aprofundir en el camí a recórrer per relançar aquestes qüestions en el context global que estam afrontant. L'actual sistema socioeconòmic se sustenta sobre processos d'extracció, transformació i consum massiu de recursos, que causen un deteriorament del medi ambient a un ritme molt superior a la seva capacitat de regeneració. El resultat s'està manifestant amb l'actual crisi multidimensional de recursos bàsics (aigua, energia i aliments) i del nostre propi hàbitat (canvi climàtic i pèrdua de biodiversitat), que obren serioses incerteses sobre la viabilitat de l'actual sistema socioeconòmic. Enfront d'aquestes amenaces, una part important del món està treballant per un canvi de paradigma cultural i material, que demostrï que el camí cap a la sostenibilitat és possible. Menorca és una de les regions que té el privilegi i la responsabilitat de ser reserva de biosfera i, per tant, ha adquirit el compromís de liderar la transició cap a la sostenibilitat.

3. OBJECTIUS I EIXOS DE TREBALL

Les Directrius Estratègiques han de promoure la cultura necessària per a la transició de l'illa de Menorca cap a un model sostenible d'habitar el territori. Aquest procés s'emmarca dins els objectius del programa MaB de la UNESCO, dins el qual Menorca va adquirir la categoria de reserva de biosfera, assumint el compromís de constituir un exemple transferible a escala global de la via de la sostenibilitat.

Aquest objectiu general es desenvolupa en tres eixos principals sobre els quals s'articulen les accions de les Directrius Estratègiques:

1. Reunir i transferir el coneixement necessari per poder prendre les decisions a partir d'una base ben informada.
2. Desplegar processos de comunicació, debat i participació per afavorir el consens i el compromís social.
3. Definir les línies estratègiques que han de seguir els agents i els instruments de decisió i actuació en tots els àmbits de l'activitat cultural, social i econòmica.

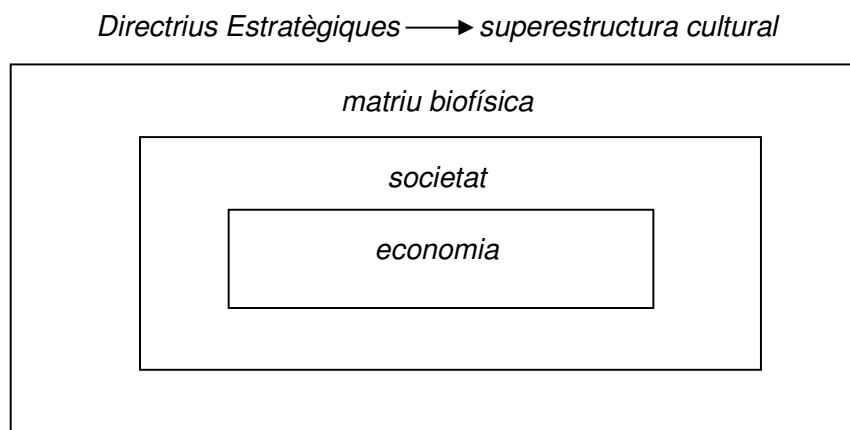
Les Directrius Estratègiques assumeixen un rol de procés obert i continu, que actua en una complexa societat-xarxa, fent de facilitadores del canvi de paradigma cultural amb tàctiques mutables per adaptar-se a cada àmbit concret. Per exemple, poden adoptar tant la forma de procés participatiu de baix cap a dalt com d'iniciatives de comunicació de dalt cap a baix. Aquest procés es recolza en els coneixements, estructures i dinàmiques que s'han obtingut en el camí recorregut a Menorca fins ara, activant potencialitats, connectant iniciatives i detectant mancances. Les Directrius Estratègiques no suposen necessàriament la creació de noves entitats o estructures; més tost actuaran de catalitzadores de les ja existents per aconseguir els objectius establerts.

4. ÀMBITS D'ACTUACIÓ

Les Directrius Estratègiques operen dins quatre àmbits temàtics principals:

1. Energia i recursos
2. Territori
3. Societat i economia
4. Cultura

Aquests àmbits es consideren des d'una visió pluridisciplinària i sistèmica, que entén l'economia com un subsistema de la societat, ja que la economia està al servei de les persones. De la mateixa manera, entenem que la societat forma part de la matriu biofísica, que constitueix el medi que habitam. El coneixement i la cultura formen la superestructura sobre la qual operen aquests conceptes i on les Directrius Estratègiques tenen el principal camp de treball. Aquesta jerarquia que ordena els diferents àmbits descrits es representa en el gràfic següent:

El marc d'actuació de les Directrius Estratègiques per a cada àmbit temàtic ha de considerar, en general, tres etapes o fases de treball:

1. Definició del punt de partida o estat de la qüestió: recopilació del coneixement sobre el context, dades i dinàmiques del tema a tractar.

2. Activació dels mecanismes de difusió, informació i participació social o dels agents clau identificats per a cada cas.
3. Recopilació del procés i generació de resultats, que es recolliran amb un format o formats transferibles i accessibles per la societat en general. Aquests resultats contindran les directrius, que podran assumir els agents implicats i competents en la implementació dels objectius definits.
4. Avaluació dels resultats.

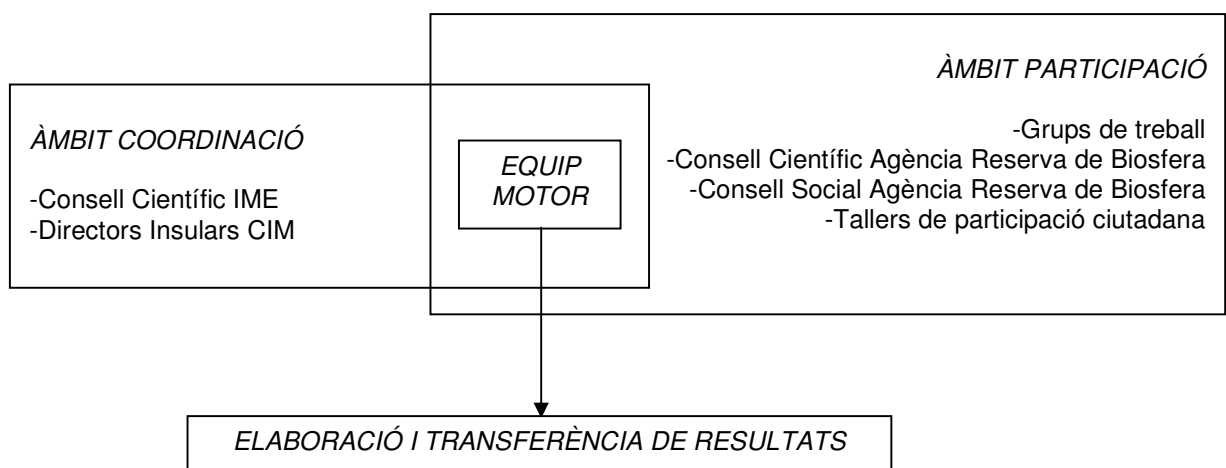
Aquestes etapes per a cada àmbit temàtic de les Directrius Estratègiques s'insereixen en un procés de participació social facilitador de la presa de decisions i informador dels instruments de planificació en el marc del concepte reserva de biosfera.

5. ESTRUCTURA OPERATIVA

Les Directrius Estratègiques s'impulsen des de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), l'equip motor del qual estableix, impulsa i coordina les línies de treball juntament amb el Consell Científic. L'equip motor, el constitueix la persona que coordina les directrius, amb el recolzament del personal de l'IME i reforços puntuals. Les seves tasques són la coordinació, administració i comunicació del procés. L'àmbit de coordinació s'estén als directors insulars del Consell Insular de Menorca (CIM), que estaran informats de totes les passes que es vagin realitzant per facilitar el procés, coordinar accions i evitar solapaments.

La participació és l'eix fonamental de les Directrius Estratègiques, que estableixen un àmbit participatiu, constituït per grups de treball que es formaran segons els temes que es desenvolupin, els Consells Científic i Social de l'Agència Reserva de Biosfera i els tallers de participació ciutadana.

El disseny operatiu bàsic que es proposa es mostra en el següent gràfic:

6. PLA DE TREBALL 2016

L'any 2016 el marquen tres fites importants en les quals les Directrius Estratègiques han de jugar un paper rellevant: l'inici del procés de revisió del Pla Territorial Insular (PTI), l'inici de la redacció del Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera i el debat sorgit sobre la possible implantació de noves infraestructures energètiques d'abast territorial (gas natural, parcs eòlics i fotovoltaics). Aquests importants esdeveniments són el punt de partida de l'agenda de treball d'aquest any:

- Fins al final de 2016 DEM-energia: diagnòstic i escenaris de futur del sistema energètic.
- Últim trimestre de 2016 DEM-territori: inici de les accions prèvies a la redacció del PTI.

